

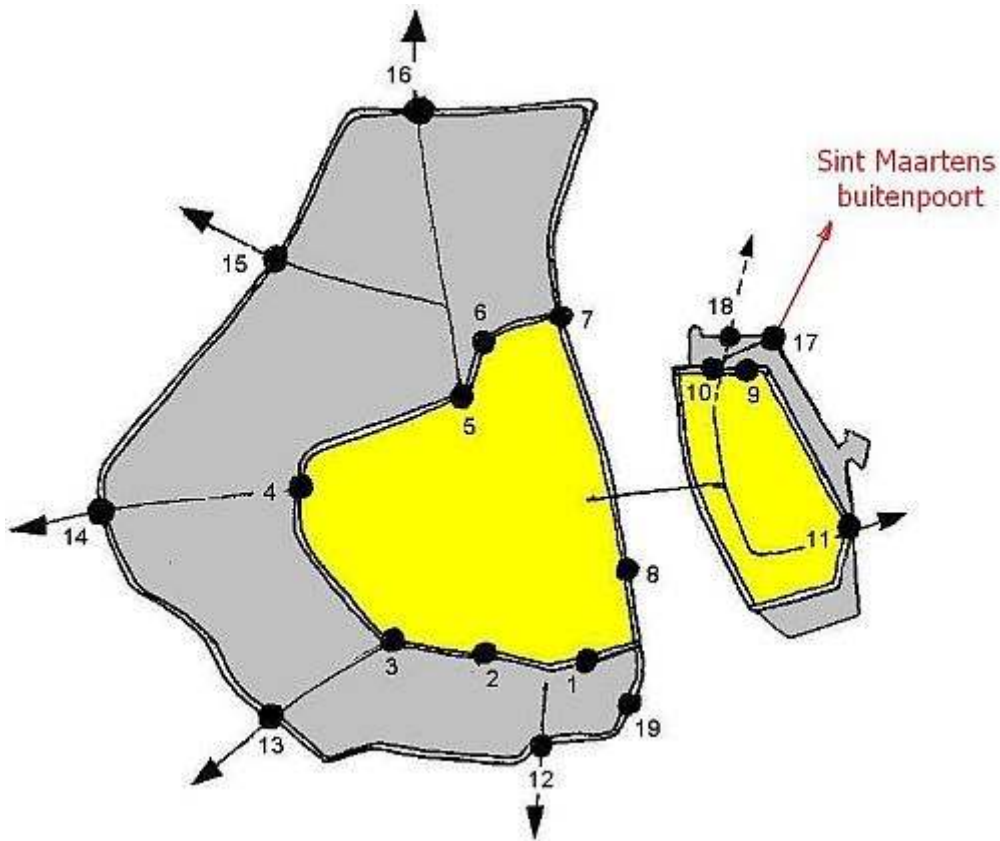

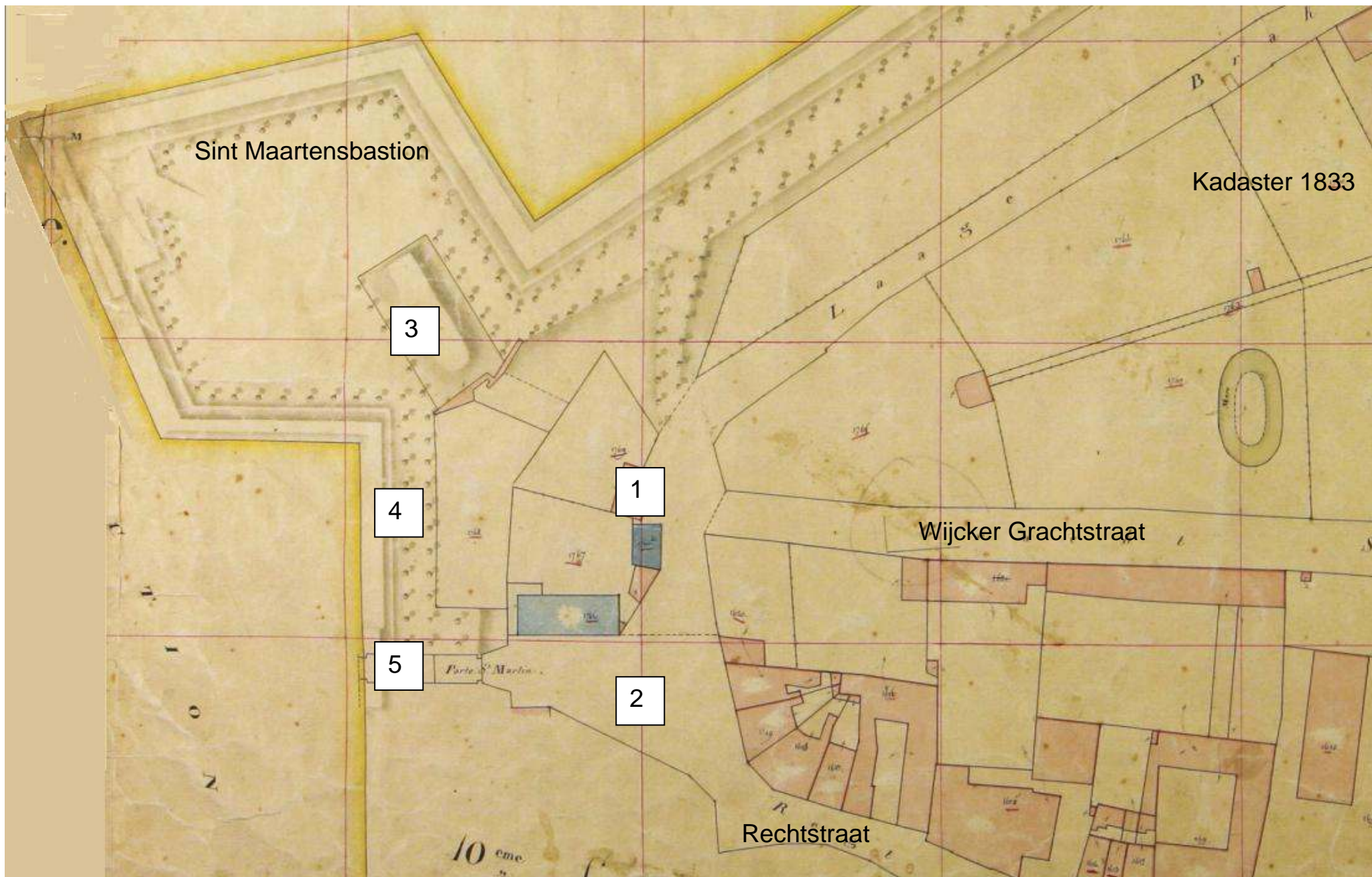
Kiek ins nao bove

Jef Bartelet 08-02-2012

Uterste Martensporte

De vier brokstukken – hier gefotografeerd in 1978 op het gemeentelijk opslagterrein in de Beatrixhaven en nu onbereikbaar in het externe Bonnefantendepot – maakten ooit deel uit van de gedenksteen die was aangebracht aan de stadszijde van de Buitenste Sint Maartenspoort. Deze poort in de tweede ommuring van Wijk verviel als doorgang in 1633 toen hij werd afgesloten en opgenomen in het Sint Maartensbastion, en werd in 1868 samen met het bastion gesloopt.

Om niet de tel kwijt te raken: er zijn achtereenvolgens wel vijf verschillende Sint Maartenspoorten geweest in Wijck (NB aangegeven plek en tijdvak gebruik bij benadering):
In de eerste ommuring: 1 aan het eind van de Wijcker Grachtstraat (1318-1419); 2 aan het eind van de Rechtstraat (1419-eind 15^e eeuw);
In de tweede omwalling: 3 eerst Bolwerkpoort, omgebouwd tot buitenste Sint Maartenspoort (1544-1633); in 1633 gesloten en opgenomen in het St. Maartensbastion.
4 poortdoorgang ter vervanging van poort 3 (1633-1783);
5 de Nieuwe Sint Maartenspoort (1783-1868).

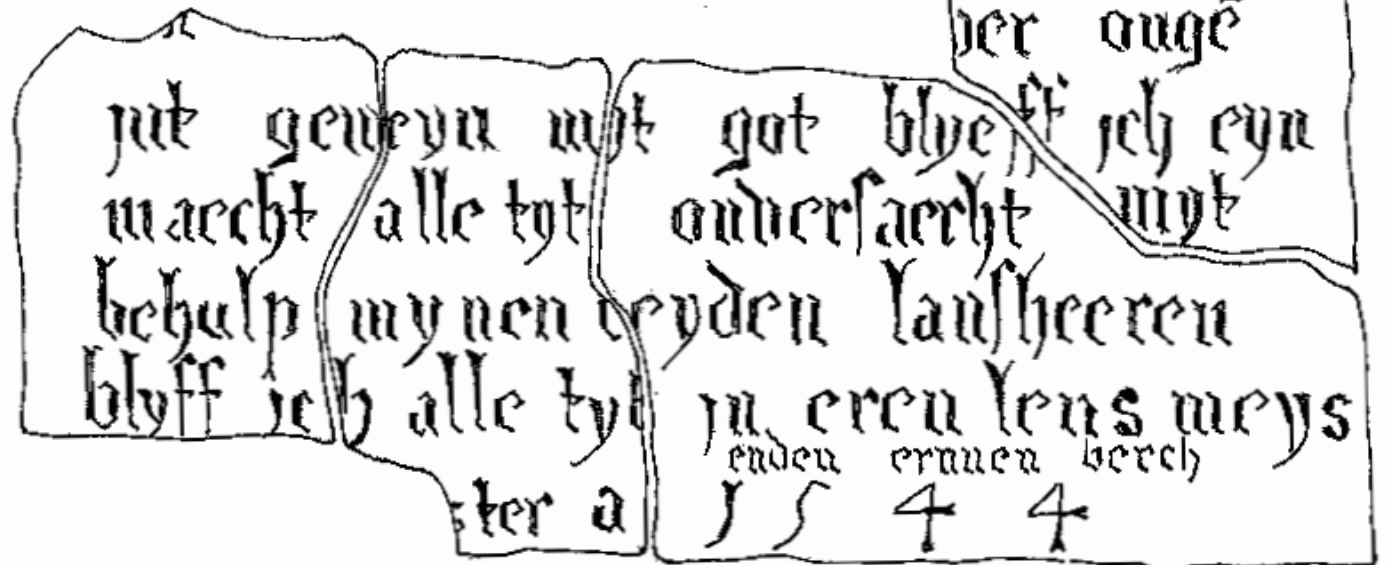

tousyeg es myne raet wael
ghewaeckt en es nyet quaet
en acht dyne vyant nyet
toe cleyn helt got voer ouge
int gemeyn myt got blyeff
ich eyn
waeckt alle tyt onversaecht
myt behulp mynen beyden
lansheeren
blyff ich alle tyt in eren
lens meys
enden ernnenberch
paymeester a° 1544

deze tekst moet denkkelijk gelezen worden als:

***Let goed op, dat is mijn raad
op je hoede zijn kan geen kwaad
denk niet te geringschattend over je vijand
voor alles houdt God voor ogen
met God blijf ik verbonden,
waakt ten allen tijde onbevreesd
met behulp van mijn beide landsheren
houd ik altijd de eer hoog
Laurentius Meys
wonende in de Arensberg
stadsontvanger, in het jaar 1544***

(Hoewel de tekst ondertekend is door Lens Meys is met die 'ich' en 'myn' waarschijnlijk de stad Maastricht bedoeld)

De steen van de Sint Maartens buitenpoort werd bij de afgraving in 1868 weer bloot gelegd en opgeborgen in het Gechiedkundig Museum. Architect W. Sprenger vermeldde in 1928 in de Maasgouw dat diverse stenen, waaronder deze, werden overgebracht van het Oud Dinghuis naar het (nieuwe) Geschiedkundig Museum in de Lenculenstraat. Pas bij een van de vele volgende verhuizingen blijktbaar gebroken en zijn ook een paar delen verloren gegaan. Maar in 1928 moet de gedenksteen nog heel zijn geweest, want Sprenger had het over een rechthoekige Naamse steen van 98 x 73 cm en was in staat de volledige tekst te noteren (al maakte hij denkkelijk een paar kleine schrijffouten).

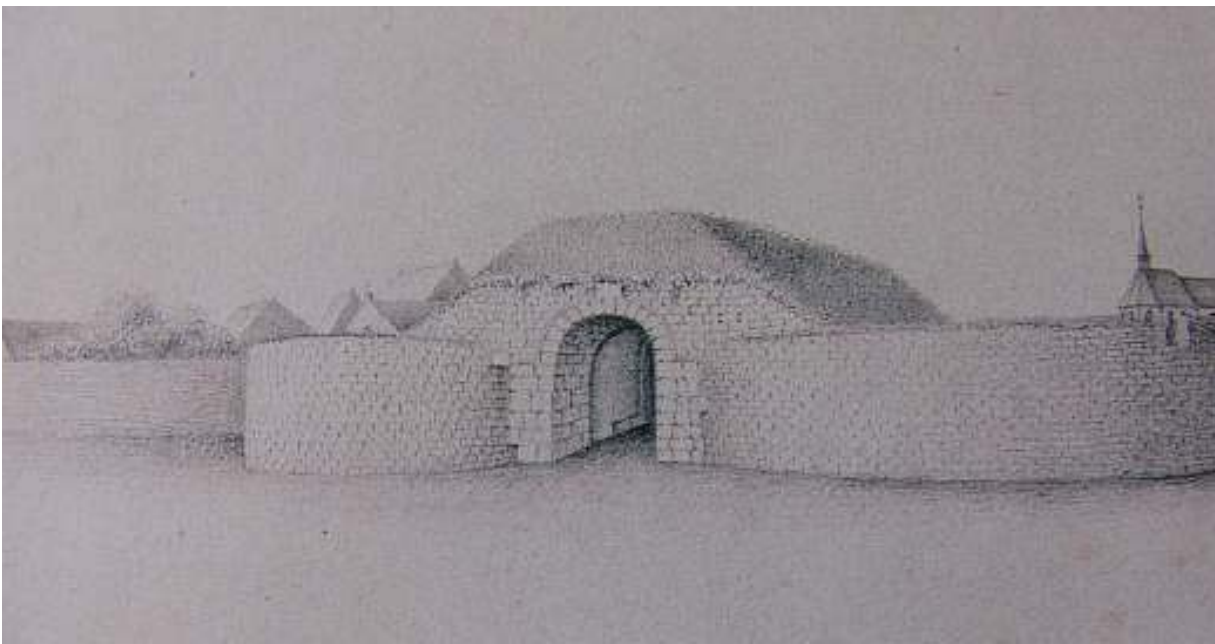
Onder: reconstructie met de nog bewaard gebleven brokstukken.

De VMG voelt er veel voor te bewerkstelligen dat de restanten van de gedenksteen ergens ingemetseld worden en aangevuld worden met de ontbrekende tekst. Hoe dat precies te doen, is nog onderwerp van discussie. Gedacht wordt aan ander materiaal en modernere letters om duidelijk aan te geven wat oorspronkelijk is en wat nieuw; inclusief een bordje met uitleg.

Ook waar mogelijk te herplaatsen is nog onduidelijk. Op de oorspronkelijke plek is dat niet meer mogelijk, want het Sint Maartensbastion is totaal gesloopt en op die plaats ligt nu de oprit van de Wilhelminabrug.

Elk goed idee is welkom! Misschien dat SMV (Stichting Maastricht Vestingstad) hierin mee wil denken?

prent en foto van 1868 toen de poort voor de afbraak weer (even) was blootgelegd.

Denk bij een latere stadspoort in de omwalling niet meteen aan een uitvoering met torens en puntaken (zoals bv de gerestaurerde Helpoort) maar gewoon aan een af te sluiten tunnel-doorgang, bedekt met een flinke laag aarde.

De twee afbeeldingen hiernaast geven een beeld van de St. Maartens buitenpoort vanaf de veldzijde zoals hij weer tevoorschijn kwam bij de afgraving in 1868.

Boven de hier afgebeelde doorgang aan de veldzijde stond nog een tweede gedenksteen (die helaas verloren is gegaan) met de stadsster en de tekst:

***Nempt Got voer oghen ende syt voersinnigh en
voerdechtich***

en laet er neit meer in ghy en syt dier mechtich

bemynt beyde uur lanssheeren

soe blyft ghy altyt in eeren

gescreven anno MDXLVI Pauwels Bonten

paymeister

“vertaling”:

Vertrouw op God; wees vooruitziend en behoedzaam,
Laat niet meer vreemd krijgsvolk in de stad dan je de baas kunt.

Hou rekening met de beide heren (de bisschop van Luik en de hertog van Brabant)

Dan zal de stad en zijn burgerij niets gebeuren

Geschreven in 1546 door Pauwels Bonten, stadsontvanger.

Men was er bepaald niet op gebrand vreemd krijgsvolk in de stad toe te laten, ook niet als het alleen maar om een doortocht ging. Toen de troepen van keizer Karel V (notabene de medeheer van Maastricht) in 1536 verzochten de Maas via de brug te mogen oversteken, nam de magistraat de nodige strenge voorzorgsmaatregelen. Zijstraten werden met kettingen afgegrensd en terwijl de 14.000 soldaten in groepjes mochten passeren, bewaakten de leden van de schutten en ambachten, geharnast en bewapend, de doorgaande route van “Hoigbruggen tot Tweinbergenpoorte”. Denklijk was de angst voor een onverhoedse overval en plundering zo groot, dat de waarschuwing voor zo'n eventuele gebeurtenis wel op drie verschillende poortstenen terug te vinden was.